
**MODELE CULTURALE ALE SOCIETATII CUNOASTERII DIN
PERSPECTIVA CULTURII TEHNICE,
coordonator Laura Pana¹**

Recenzie de Ana BAZAC

Abstract: A review of “Modelele culturale ale Societatii Cunoasterii din perspectiva culturii tehnice” book by Laura Pana

Cartea prezentata aici a strâns comunicările din etapa a doua a cercetării unei echipe formate în jurul proiectului inițiat de Laura Pana, desfășurat sub egida CNCIS și numit Modele culturale ale societății cunoașterii din perspectiva filosofiei culturii tehnice. Comunicările din prima etapă au format volumul *Evoluția sistemelor de valori sub influența culturii tehnice*.²

Domeniul filosofiei tehnicii, studiat de către Laura Pana cu rezultate notabile – vezi doar cartile de autor *Filosofia culturii tehnice*³, *Cultura tehnica și industria culturală*,⁴ *Filosofia informației și a tehnicii informaționale*⁵ - este aprofundat în cadrul proiectului de mai sus, inclusiv printr-o abordare multidisciplinară, exterioră filosofiei ca atare. Dar studiile publicate, atât în volumul din 2004 al proiectului cât și în volumul din 2006, au deschis ferestre spre probleme noi pentru filosofie, dar care trebuie să fie incluse în câmpul preocupărilor sale. Astfel, dacă volumul din 2004 s-a focalizat asupra modelării proceselor de construire, comunicare, partajare și prelucrare a cunoașterii – valorile însele fiind concepute „ca modele globale și perspective ale acțiunii” (p. 13) – volumul din 2006 a avut în vedere caracteristicile culturale ale societății cunoașterii care sunt generate sub influența dezvoltării culturii tehnice” (p. 5).

Retinerea titlurilor studiilor permite deja conturarea unei imagini despre obiectivele volumului. Acestea sunt: Laura Pana – Caracteristicile

¹ *Modele culturale ale societății cunoașterii din perspectiva culturii tehnice*, coordonator Laura Pana, București, Politehnica Press, 2006, 208 p. Referințele la acest volum, în text.

² *Evoluția sistemelor de valori sub influența culturii tehnice*, coordonator Laura Pana, București, Politehnica Press, 2004, 200 p.

³ București, Editura tehnica, 2000.

⁴ București, Editura tehnica, 2002.

⁵ București, Politehnica Press, 2004.

culturale ale societatii cunoasterii în România studiate din perspectiva integrării culturale europene; Stefan Trausan-Matu – Modelarea conceptuala si noile caracteristici culturale ale societatii cunoasterii, Eufrosina Otlacan – Topologia informatională o structura utilă înțelegerii procesului de globalizare; Laura Pana – masina informatională si etica masinii inteligente; Boldur-Eugen Barbat – e-Europa transculturală si etica agentilor de interfata; Stefan Iancu – tehnici de stimulare a creativitatii tehnice; Marilena Preda Sanc – Arta în era digitală. Retrospectiva si prospectiva estetica; Andrei Vocurek – Estetica informatională aplicată artei traditionale si artei de calculator. Fotografia digitală; Eufrosina Otlacan – Modelarea matematică a sistemelor anticipative. Aplicatie la sistemul educational; Stefan Iancu – Previziuni tehnologice pe termen mediu pentru societatea cunoasterii. Tehnologia informatiei si comunicatiilor; Bianca Bozgan – Previziuni tehnologice pe termen lung. Tehnologii ecologice; Amelia Molea – Limba engleza ca instrument al globalizarii conceptuale.

Modelul cultural dezirabil pentru autori si rezultat, în fond, prin cercetarea lor este integrativ, modular si evolutiv, echilibrat (p. 11, 20). În acest sens, extinderea celei de a doua generatii a web-ului (semantic) ca si cresterea numarului calculatoarelor wireless va dezvolta, „chiar în urmatorii 2-5 ani” (p. 24) o cultura a cunoasterii (acces la un volum imens de cunostinte, extinderea posibilitatilor de dialog aduse de Internet, servicii informatice prietenoase si eficiente – inclusiv cele hermenofore). În fond, este vorba de „asistarea tehnica a inteligentei umane” (p. 44) cu noile instrumente tehnice ale erei IT. Are loc o crestere a capacitatilor creative ale masinilor informationale, dar si ale omului. Puterea de a patrunde esenta lucrurilor creste. Si totusi, cel puțin pâna acum – dar de abia suntem la începutul erei IT – oamenii nu au folosit cunostintele obtinute si cu ajutorul instrumentelor tehnice „pentru asigurarea si îmbunatatirea vietii” (p. 52) (AB, tuturor). Ceea ce ne permite afirmatia ca doar tehnica nu duce la schimbarea raporturilor sociale, adica în ultima instanta, de putere. Dar cercetarile asupra instrumentelor intelectuale artificiale si asupra consecintelor lor evidentiaza procese ce preseaza cu forta asupra cadrului relatiilor de putere. Totusi imaginea citată imediat este cam prea optimista: „Ele (valorile tehnice) pot functiona chiar ca valori eliberatoare în raport cu *valori dominante* (valorile economice si politice), promovând, prin tehnica informatica, nevoile spirituale si chiar virtuale, transformând conflictul, negocierea si compromisul politic în organizare eficientă” (p. 67).

Tocmai din acest motiv, autorii au fost interesati, de exemplu, de posibilitati si dificultati în conceperea si implementarea eticii masinii, care implica, fireste, si o mai puternică internalizare si asumare a cerintelor etice de catre oameni. Iar dacă s-au emis „ipoteze de lucru pentru conceperea si

implementarea unui cod moral în conduita masinii inteligente” (p. 64), dacă s-a considerat ca „umanitatea, ca multitudine de indivizi și comunitati, urmează să accepte și posibilitatea masinii de a-și înmulți gradele de libertate” (p. 63), ritmul istoric accelerat în care trăim evidențiază în fapt că nu este vorba de *science fiction*.⁶

Mijloacele tehnice de creare a artei, dar și dezvoltarea spațiului virtual ca răspuns la nevoi au fost avute în vedere de cercetători. Formarea de noi profesii legate de utilitățile puse la dispoziție de cyberspațiu (p. 149), diferența între informație și cunoaștere – din punctul de vedere al criteriilor, structurării, istoriei și interpretării –, separarea efectelor secundare nedorite ale implementării IT de performanțele reale, investițiile în cercetarea IT, creșterea complexității, intensificarea interdependenței dintre tehnologie, produse și servicii, controlul complexității și accesibilității, construirea de medii inteligente, intensificarea cooperării IT la scară internațională, dezvoltarea de sisteme inteligente de largă utilitate, supercalculul aprofundat (p. 149-168) – sunt tot atâtea aspecte relevante pentru noua ontologie a umanului. Iar aceasta este, desigur, slabă fără integrarea unei noi perspective asupra raportului general al omului cu mediul său.

În fond, principală concluzie filosofică a volumului este că, atât procesele obiective și cercetarea revoluției din știință și tehnică, cât și procesele obiective și cercetarea legate de ecologie conduc la punerea bazelor unei noi societăți, bazată pe dezvoltare durabilă, dreptate socială și egalitate reală a șanselor (p. 194). Ceea ce permite și pretinde, încă o dată, o filosofie socială pe măsură.

⁶ Vezi *Robot future poses hard questions. Scientists have expressed concern about the use of autonomous decision-making robots, particularly for military use*, April 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/6583893.stm> (accesat la 23-IV-2007)